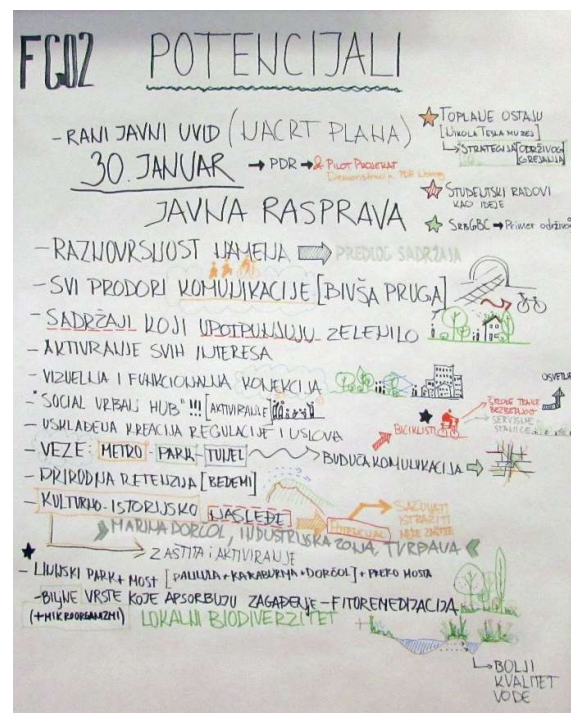
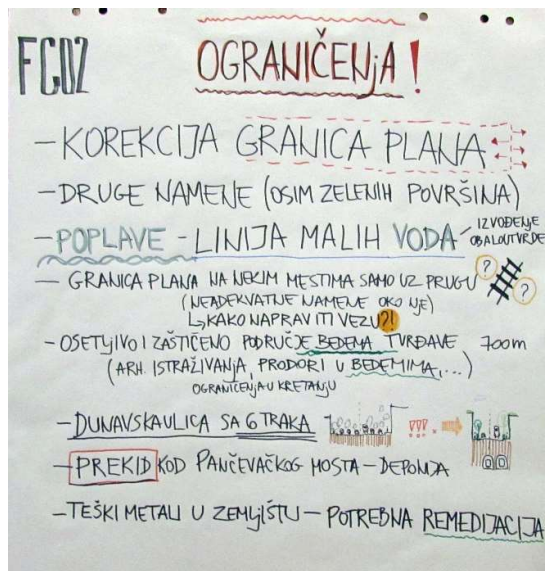

Zapisnik sa druge fokus grupe projekta PAMETNI gradovi (CLEVER Cities) – Komunikacija u okviru Partnerstva za urbane inovacije

Datum: Utorak, 21.01.2020. godine, 11:00-13:00

Mesto: Gradska uprava Grada Beograda, Trg Nikole Pašića 6 - mala sala

Prisutni: učesnici koje su imenovala sledeće institucije: Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture (Siniša Trkulja - ST), "Infrastruktura železnice Srbije" ad. (Filip Nahajovski - FN, Radivoje Perovanović - RP), JVP „Srbijavode“ (Vida Despotović - VD, Jelena Đorđević - JĐ), Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu (Aleksandar Grujičić -AG), Institut za hemiju, tehnologiju i metalurgiju Univerziteta u Beogradu (Aleksandra Šajnović - AŠ, Milica Kašanin-Grubin - MKG), Savet zelene gradnje Srbije (Dragana Korica – DK), „Luka „Beograd“ a.d. (Jelena Šulejić - JŠ), Sekretarijat za zaštitu životne sredine (Vesna Šabanović – VŠ, Maja Jovanović - MJ), Urbanistički zavod Beograda (Tamara Tahov -TT, Milena Solujić – MS), JKP „Beogradski vodovod i kanalizacija“(Ana Popović Milijić - APM), JKP „Beogradske elektrane“ (Milijana Staletović - SM), JKP "Gradske pijace" (Violeta Praščević - VP), Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Beograda (Marina Pavlović, Jasna Cvetić), Arheološki institut Beograd (Stefan Pop-Lazić - SPL), UG Ulice za bicikliste (Marko Radošević - MR, Ana Borzanović - AB, Zoran Bukvić - ZB), Građevinski fakultet (Branislava Lekić - BL, Anja Randelović - AR), EnPlus (Ranko Božović - RB, Martin Elezović - ME), Služba glavnog urbaniste Grada Beograda (Darko Šutanovac - DŠ), Centar za eksperimente i urbane studije (Ksenija Lalović – KL, Ana Mitić-Radulović – AMR, Jasna Cizler – JC, Ivana Korica – IK), JKP Zelenilo Beograd (Nataša Šišaković - NŠ)

- **Ana Mitić Radulović** (AMR) pozdravila je učesnike i objasnila kontekst održavanja fokus grupe, sa osvrtom na dosadašnje aktivnosti sprovođenja projekta PAMETNI gradovi (CLEVER Cities). Cilj komunikativnog procesa pokrenutog kroz ovaj projekat fokusiran je na proces izrade Plana detalje

regulacije za Linijski park u Beogradu i pokretanje procesa ko-kreacije za primenu prirodom-inspirisanih rešenja. AMR je dala kratak osvrt na definicije pojmova prirodom-inspirisana rešenja, ko-kreacije (kolaborativnog i participativnog planiranja) i žive laboratorije, koncepata koje promoviše Evropska komisija i ovaj razvojno-istraživački projekat. Učesnicima je ukratko predstavljen plan budućih projektnih aktivnosti, kao što su javna prezentacija projekta i radionica sa lokalnim stanovništvom (12. februara), promovisanje i obrada Upitnika za građane o sadržajima budućeg Lijskog parka (do 15. februara), animiranje interdiscipliniranih timova mladih profesionalaca u izradi idejanih rešenja za podceline Linijskog parka, u saradnji sa predstavnicima Gradske uprave, akademskih institucija, javnih komunalnih preduzeća i građanskim uduženjima (poziv za mlade otvoren je do 28. januara, izrada idejnih rešenja očekuje se od sredine februara do sredine maja), a sve u cilju prikupljanja relevantnih informacija i pravljenja kvalitetne osnove za izradu urbanističkog plana detaljne regulacije (PDR). U kontekstu tih aktivnosti, AMR je naglasila da je ova fokus grupa zapravo prvi inicijalni sastanak namenjen upoznavanju različitih aktera i različitih perspektiva i uspostavljanju komunikacije, a da će se u narednim mesecima organizovati niz manjih sastanaka na kojima će se detaljnije diskutovati specifične teme. Učesnicima su kao okvir za izlaganje ponuđene sledeće teme, odnosno pitanja:

1. U kojoj je fazi izrada plana detaljne regulacije za Linijski park i kako uopšte funkcioniše procedura izrade urbanističkog plana?
  2. Da li možemo očekivati da se odgovori na ideje (iz vizije institucija korisnika iz neposrednog okruženja) o pokaznom (demonstracionom) poligonu i eko-tehnološkom parku?
  3. Da li postoji mogućnost za unapređenje sistema sakupljanja i prerade otpadnih i atmosferskih voda u ovom području?
  4. Kakvi su uslovi za obaloutvrde i ima li regulacije za šetaliste od Beton hale do SRPC „Milan Gale Muškatirović“?
  5. Koje mere zaštite arhitektonskog nasleđa je neophodno preduzeti?
  6. Postoji li mogućnost daljinskog grejanja uz korišćenje obnovljivih izvora energije? Postoji li mogućnost daljinskog hlađenja, ili bar „rashlađivanja“ javnih gradskih prostora?
  7. Kako obezbediti kontinuitet kretanja kroz Linijski park, a uspostaviti poprečne veze ka npr. Luci Beograd ili Marini Dorćol?
  8. Da li se zadržava deo železnice koji obezbeđuje rad Luke Beograd?
  9. Da li se može zadržati jedan kolosek za neko lokalno šinsko vozilo?
  10. Kakve nove namene površina očekujemo u okruženju?
  11. Kakvi su uslovi za testiranje urbane poljoprivrede u ovom području?
  12. Da li se prirodom-inspirisana rešenja mogu ugraditi u pravila uređenja i građenja za nove objekte?
  13. Kako merimo, analiziramo i umanjujemo zagađenje zemljišta?
  14. Da li možemo predložiti konkretne mere za smanjenje zagađenja vazduha?
  15. Da li se prirodom-inspirisana rešenja mogu primeniti i u nacionalnim dokumentima javnih politika?
- **Jasna Cizler** i **Ivana Korica** su na dva velika plakata mapirale ključne ideje o potencijalnim i ograničenjima budućeg Linijskog parka i grafički beležile tok diskusije.
  - **Tamara Tahov** izložila je ukratko proceduru izrade i usvajanja urbanističkih planova, naglašavajući dva ključna momenta uključivanja javnosti: **rani javni uvid** – trenutak kada se izlaže koncept plana i prikupljaju inicijative građana, organizacija i institucija, i **javni uvid** – kada se izlaže već pripremljen nacrt plana. TT je naglasila da je trenutno u završnoj fazi priprema **elaborata za rani javni uvid** za PDR za Linijski park, koji će biti poslat naručiocu (Direkciji za građevinsko zemljište i izgradnju) 30. januara 2020. Posle ranog javnog uvida pristupiće se izradi nacrta plana kroz stručnu kontrolu svih nadležnih institucija, koji će biti izložen na javni uvid preliminarno početkom juna. Naglašeno je da se u toku ovog procesa očekuje korekcija granica plana i pažljivije razmatranje imovnsko-pravnog

statusa zemljišta i planiranih namena, a sve u cilju lakšeg sprovođenja plana. Potrebno je i preciziranje granice u priobalnom pojasu koji obuhvata zone obaloutvrde radi zaštite od poplava.

- U kontekstu sprovođenja plana, AMR se osvrnula na rezultate prve fokus grupe koja je održana 17. decembra 2019. godine sa predstavnicima institucija i organizacija koje deluju u neposrednom okruženju Linijskog parka, a koji su pokušali da definišu zajedničku viziju ovog prostora, pa su budući Linijski park opisali kao atraktivni, samoodrživi, multifunkcionalni, **eko-tehnološki**, umetnički, **edukativni** i istraživački **demonstracioni poligon** kojim se **promovišu zdrav život, zajednica**, kosmopolitizam kroz nacionalnu kulturu, zaštita prirode i osnaživanje mladih... Ona je zamolila predstavnike EnPlus konsultantske kuće da najave buduće aktivnosti koje su u skladu sa ovom vizijom.
- **Ranko Božović** predstavio je predlog projekta euPOLIS, koji je u septembru 2019. u drugoj fazi aplikacije predat za Horizon 2020 poziv SC5-14-2019 Visionary and integrated solutions to improve well-being and health in cities. Ovaj projekat je u fazi ugovaranja i regulisanja finansiranja projekta. Očekuje se da kroz ovaj projekat Beograd dobije sredstva za izvođenje pokaznih radova za primenu prirodom-inspirisanih rešenja, a sa ciljem unapređenja javnog zdravlja i blagostanja na području Linijskog parka. Na pilot eksperimentalnoj lokaciji, planira se realizacija optvorenog prostora kao demonstracionog poligona i mernog punkta unapređenja ekosistemskih servisa za ovo područje. RB je naglasio važnost dva aspekta planiranja Linijskog parka: 1) obzbeđivanje dinamičnosti sadržaja i udobnosti za bicikljanje i hodanje obezbeđenjem zasena i klimatski prijatnog prostora. Potcrtna je važnost utvrđivanja minimalnih standarda na potezima gde je područje Linijskog parka veoma usko (minimalna širina od 11 metara za komforan drvored, biciklističku i pešačku stazu), i 2) nadovezujući se na deo izlaganja TT i naglasio da je za održivost ovih rešenja u okviru parka neophodno uključivanje svih aktera razvoja iz neposrednog susedstva. Ponuđena rešenja parka moraju biti koncipirana ne samo da promovišu savremena rešenja, obezbede vizuelnu i funkcionalnu konekciju sa okolnim stanovanjem, i budu od interesa široj gradskoj populaciji i turistima, već i u neposrednom interesu građana i organizacija koje deluju u susedstvu (primer vertikalnih urbanih farmi ili društveno-kulturnih središta, malih komercijalnih sadržaja u industrijskoj zoni, sa vizuelnim konekcijama i eko-koridorima). KL je predložila da se uz granice obuhvata plana definišu i „obodne zone“ u kojima se preporučuju komplementarne intervencije i sadržaji i da se kroz sprovođenje plana predvide nova „partnerstva“.
- **Ana Popović Milijić** iz JKP Beogradski vodovod i kanalizacija objasnila je da ovo komunalno preduzeće poseduje podatke o postojećim i planiranim kapacitetima mreže koji će biti dostavljeni obrađivaču plana u toku izrade nacрта. Naglasila je da postoje teškoće u pronalženju optimalnih rešenja, ali da su na raspolaganju i podaci o propusnosti mreže, kao i Studija izvodljivosti interceptora u Velikom selu čija se izgradnja očekuje u narednim godinama.
- **Anja Randelović**, predstavnica Građevinskog fakulteta, naglasila je da prihvatanje i odvođenje površinskih voda na ovom području treba da bude inovativno i rešeno novim konceptima. Npr. sadašnje rešenje kanaliziranja otpadnih voda u ovom delu grada ne podrazumeva separatan sistem kišne i fekalne kanalizacije, a to je vrlo poželjno. Dodatno, smatra se da je povećanje protoka uvećavanjem poprečnog profila cevovoda neodrživo u kontekstu klimatskih promena i očekivanog povećanja padavina. Potrebna su održivija rešenja, poput separacije, prerade i ponovne upotrebe vode, postavljanja poroznih i poluporoznih površina, itd. Naglasila je i da smanjenje rizika od poplava drenažom i odvođenjem otpadnih i atmosferskih voda nije dovoljno, ako postoji rizik od plavljenja na vodama I reda, odnosno ako nema regulacije rečnih obala Save i Dunava.
- **Vida Despotović i Jelena Đorđević**, predstavnice JVP "SRBIJAVODE", objasnile su da je reka Dunav kroz Beograd obuhvaćena Operativnim Planom za odbranu od poplava za 2020. godinu (Sl. glasnik 91/19), kroz sektor D.4., Deonica D.4.1 Ada Huja - kula "Nebojša" u dužini od 6.0 km. Zaštita

od poplava sprovodi se nizom vodnih objekata koji obuhvata desne nasipe i obaloutvrde uz Dunav duž Ade Huje, u zoni Luke "Beograd" uzvodno i nizvodno od Pančevačkog mosta, preko "Slobodne carinske zone", "Žitomlina", "Marine", "obaloutvrda 25 maj" i od "Kule Nebojša" do "Bastiona Sv. Jakova", kao i desni nasip i odbrambeni zid uz Dunav duž "Bastiona Sv. Jakova" do starog odbrambenog zida i do ušća reke Save.

Kod "Kule Nebojša" u dužini od 350 m obala je parterno uređena, a kota zaštite je nasip pruge, odnosno nasuti teren kod kule. Međutim, kosi kejski zid je nizak i ne pruža zaštitu platoa od stogodišnjih velikih voda, pa je na tom potezu obale prethodnih decenija često dolazilo do plavljenja.

Generalnim projektom zaštite Beograda od velikih voda Dunava i Save, urađenim od strane Instituta za vodoprivredu „Jaroslav Černi“ 2012. godine, definisano je da se u II i III fazi sprovođenja projekta sprovede nabavka i prema potrebi postavljanje mobilne opreme, čime bi zaštita ovog poteza bila podignuta na nivo hiljadugodišnje velike vode sa odgovarajućom rezervnom visinom. U ovom trenutku ne može se definisati počatak realizacije II i III faze projekta, odnosno nabavka i postavljanje mobilnog sistema zaštite je neizvesna. Po dobijanju zahteva za izdavanje uslova za Plan detaljne regulacije za Linijski park, JVP „Srbijavode“ dostaviće uslove u postupku izrade premetnog plana. RB je predložio da se obaloutvrda uredi na savremen način, uz dodatne adekvatne sadržaje.

- **Marina Pavlović i Jasna Cvetić** iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Beograda naglasile su da su bedemi Donjeg grada Kalemegdana u priobalnom pojasu od Beton hale do naselja Dunavki kej spomenik kulture od izuzetnog značaja, pa je u nadležnosti Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture. Kada se ukine tranzitna namena i ukloni železnica, postoji zakonska obaveza da se u ovom području sprovedu sistematska arheološka istraživanja istorijskih struktura i izrade konzervatorsko-restauratorski projekti (dužina od 700 m Beogradske tvrđave). Istaknuto je da se ispod železničke pruge ka reci nalaze stari priobalni bedemi, a da je kod Nebojša kule postojala uvala u formi pristana za čamce (istorijska marina). Kod kapije Karla VI u jednom periodu je bilo formirano jezero koje je imalo funkciju prihvatanja poplavnih voda, a duž priobalnih bedema postoje prolazi, odnosno veze sa Donjim gradom – ti propusti u istorijskim bedemima mogu da budu izazov i za novu regulaciju i obaloutvrdu. Takođe, ne treba zanemariti i veoma značajno industrijsko nasleđe prisutno u zoni Linijskog parka, kao što je stara centrala „Snaga i svetlost“. Istaknuto je da zaštita graditeljskog nasleđa ne treba da se posmatra (samo) kao ograničenje, već kao potencijal. Biće neophodna stroga kontrola nad aktivnostima u ovom području, ali treba aktivirati kulturne potencijale, jer kulturno i prirodno bogatstvo i diverzitet i višeslojnost doživljaja budućih korisnika ovog prostora biće nesumnjivo jedinstveni za grad Beograd.
- **Stefan Pop-Lazić** iz Arheološkog instituta Beograd objasnio je da su velika sredstva neophodna za sprovođenje sistemskih arheoloških istraživanja na ovom području, obzirom da je dosta lokaliteta pokriveno površinskim strukturama parternog uređenja. Istakao je da je važan izbor vegetacije, i da treba koristiti vrste koje prikazuju istorijske strukture. Postavlja se pitanje kako će ovaj PDR uskladiti interese zaštite kulturno-istorijskog nasleđa sa potrebama rekreacije i turizma u priobalju i potrebama obezbeđenja obaloutvrde za zaštitu od poplava. Čini se da je jedno od ključnih pitanja kako aktivirati potencijale kulturnog nasleđa da zadovolje ove funkcionalne zahteve.
- **Anja Randelović** dodala je da je u kontekstu značaja ove zone za razvoj dunavskog koridora (Dunavska strategija) možda moguće pribavljanje sredstava za istraživanje i/ili uređenje priobalja iz eksternih izvora finansiranja.
- Postavljeno je i pitanje planiranja metroa, i potvrđeno je da bi prva linija metroa trebalo da prođe (podzemno) uz Linijski park, kao i da se planira 3 stanice u ovoj zoni – kod Pančevačkog mosta,

Dunav stanice i Luke Beograd (raskrsnice Žorža Klemensoa i Dunavske). Plan generalne regulacije za metro je takođe u izradi i od 3. februara do 6. marta traje javni javni uvid u predložena rešenja. Tekst elaborata, kao i grafika, mogu se pregledati i u elektronskoj verziji [ovde](#). Svi zainteresovani mogu tokom ranog javnog uvida svoje reakcije na planirana rešenja dostaviti Sekretarijatu za urbanizam i građevinske poslove Grada Beograda u pisanoj formi, na pisarnici u Ul. Kraljice Marije br. 1, najkasnije do 6. marta 2020. godine.

- **Milijana Staletović**, predstavnik JKP „Beogradske elektrane“, nalasila je da Toplana „Dunav“, ostaje na istoj lokaciji i da je čak prema nekim planovima bilo predviđeno proširenje kapaciteta, koje nije sprovedeno zbog nerešenih imovinsko-pravnih odnosa u kompleksu, što je dovelo do neprihvatanja razrađenog urbanističkog projekta. Ova toplana koristi gas, tako da je stepen zagađenja manji nego kod toplana na uglj. Strategijom razvoja JKP „Beogradske elektrane“ definisani su strateški ciljevi, među kojima i proširenje kapaciteta i priključenje novih korisnika, uvođenje tehnologije daljinskog hlađenja, kao i povećanje udela toplotne energije iz obnovljivih izvora energije, među kojima je i korišćenje toplotnih pumpi. Što se tiče stare centrale „Snaga i svetlost“, predviđa se da se na toj lokaciji razviju kulturni i edukativni sadržaji.
- **Jelena Šulejić** u ime Luke Beograd naglasila je da se železnica koristi za potrebe Luke i da za sada ovaj deo koloseka ostaje u funkciji. U tom kontekstu je važno naglasiti da se zimi, kada je otežan vodni saobraćaj, so koja se koristi i za potrebe grada, doprema upravo ovom prugom.
- **Zoran Bukvić** iz UG Ulice za Bicikliste ukoliko je predstavio njihovo inovativno rešenje nagradeno u okviru konkursa povodom izrade Plana održive urbane mobilnosti Grada Beograda. Naglasili su da planiranje pešačkih i biciklističkih staza kroz park treba da budu razmatrano u širem sistemu mreže biciklističkog i prešačkog kretanja u zoni centralnog jezgra grada, s tim da se staze u okviru parka artikulišu više kao rekreativne. Dodatno treba razmotriti i moguće pozicije za prateće servisne punktove i odmorišta u skladu sa sadržajima parka koji se planiraju. Neophodno je planirati biciklističku stazu u okviru parka (bez obzira na postojanje staze uz deo obale), ali i u uličnom koridoru Dunavske ulice, jer se svaka staza koristi u različite svrhe. Možda bi se planirani profil Dunavske ulice sa 6 traka mogao preispitati, posebno u kontekstu spomenutog koridora metroa u istom potezu. Za pešačka i biciklistička kretanja neophodno je obezbediti i adekvatno osvetljenje. Takođe, potrebno je i razmotriti i obezbediti pristupne punktove i vezu sa linijama GSP.
- **Marko Radošević** iz UG Ulice za Bicikliste izneo je predlog biciklističkih staza na bedemima u priobalnom pojasu (kao meru zaštite u od velikih voda) i korišćenja postojećih denivelacija u rekreativne svrhe. I u ovom, priobalnom delu, potrebno je obratiti pažnju na pitanja bezbednosti, s obzirom na kretanja dostavnih vozila ka splavovima koji se nalaze u priobalnom pojasu. Takođe, primećeno je da zona Linijskog parka ne obuvata deo prostora ispod pančevačkog mosta (trenutno neuređena deponija), a koji je bitan za rekreativni biciklizam jer obezbeđuje izlazak na reku i mogućnost daljeg kretanja ka Adi Huji, ali može biti i interesantan poligon za urbanu poljoprivredu.
- Na temu postavljanja i regulisanja splavova, predstavnice JVP "SRBIJAVODE" objasnile su da je postavljanje i korišćenje splavova u priobalnom pojasu Beograda sada nadležnost JKP „Beogradvode“ i da će ova pitanja najverovatnije biti regulisana novim pravilnikom.
- **Milena Solujić** iz Urbanističkog zavoda objasnila je da je planovima višeg reda u području obuhvaćenim planom Linijskog parka uglavnom predviđena namena zelene površine – gradski park, koja podrazumeva ograničene ostale sadržaje, primarno otvorene i zelene prostore, ali da postoje i neke prostorne celine koje imaju planirane druge namene (npr. zona oko Marine Dorćol). Obzirom da su zone u neposrednoj okolini parka ili već izgrađene ili se predviđaju za nove namene (gradnju) obrađivači plana smatraju da je neophodno obezbediti kontinuitet u korišćenju prostora. U tom smislu, pripremljen je predlog prostorne distribucije sadržaja parka u skladu sa planiranim namenama dodirnih zona.

- **Dragana Korica** iz Saveta zelene gradnje Srbije naglasila je da su brojni prisutni učesnici sastanka zapravo članovi Saveta i da je ova organizacija spremna da pomogne u artikulisanju pravila uređenja i građenja novih objekata uz primenu savremenih ekoloških rešenja i standarda.
- **Aleksandar Grujičić** sa Arhitektonskog fakulteta Univeziteta u Beogradu izrazio je spremnost akademije da se uključi u istraživanje inovativnih prirodom-inspirisanih rešenja, kako na nivou urbanističkog planiranja, tako i urbanog dizajna. Istraživanja kroz nastvni proces koja su već inicirana omogućavaju ne samo diseminaciju novih koncepata i znanja, već i stvaranje profesionalnih kapaciteta da ih u budućnosti sprovede.
- **Siniša Trkulja** iz Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture potcrtao je značaj nacionalne Strategije održivog urbanog razvoja do 2030. godine, za koju se trenutno izrađuje Akcioni plan za prve tri godine sprovođenja. Promovisanje primene i planiranje prirodom inspirisanih rešenja za urbanu regeneraciju i uređenje i očuvanje javnih prostora u zoni budućeg Linijskog parka na Donjem Dorćolu se nalazi među aktivnostima u Akcionom planu. Ovaj tip aktivnosti predstavlja pilot projekat koji se može primeniti i u drugim zonama urbanih naselja u Srbiji, a može i otvoriti mogućnost finansiranja iz različitih fondova koji će biti namenjeni urbanom razvoju. Dodatno, preporučuje se korišćenje „Global Public Space Toolkit“ UN-HABITAT-a koji je imao misiju u Beogradu u decembru 2019. godine. Pored teme javnih prostora, na prostoru linijskog parka se nalaze bedemi kao deo kulturne baštine, a kultura je takođe jedna od prioritetnih tema urbanog razvoja kojoj treba posvetiti više pažnje. On je ukazao i na značaj činjenice da je Centar za svetsku baštinu u aprilu 2015. godine prihvatio obrazac tentativnog lista za upisivanje dunavskog Limesa u Srbiji na preliminarnu listu Uneska, u okviru šire inicijative da se na Listu svetske baštine upišu sva dobra pod nazivom Granice rimskog Carstva od Švarcvalda do Crnog mora, te da ovo može doprineti ubedljivosti potencijalnih prijava za alokaciju finansijskih sredstava za arheološka istraživanja.
- **Aleksandra Šajnović i Milica Kašanin-Grubin** iz Institut za hemiju, tehnologiju i metalurgiju Univerziteta u Beogradu objasnile su da ne postoje istraživanja nivoa zagađenja zemljišta na području Linijskog parka. Neki podaci o stepenu zagađenja u široj zoni Linijskog parka postoje i ima ih Gradski zavod za zaštitu javnog zdravlja. Preporučuje se svakako uzorkovanje zemljišta sa konkretne lokacije i sprovođenje istražnih analiza radi provere organskog i neorganskog sastava, s obzirom na dugogodišnje prisutvo železnice i očekivano zagađenje teškim metalima (nikl, kalijum, hrom, olovo) i naftom. Ova istraživanja neophodna su za adekvatno planiranje bioremedijacije zemljišta (koja može trajati nekoliko meseci ili nekoliko godina) i procenu eventualnih mogućnosti za razvoj urbane poljoprivrede. Predložena je primena intenzivne bioremedijacije.
- **Vesna Šabanović** iz Sekretarijata za zaštitu životne sredine naglasila je da Sekretarijat kontinuirano vrši monitoring kvaliteta zemljišta i da će proveriti koje je najbliže merno mesto. Poznato je da je na području Ade Huje veliko zagađenje. VŠ smatra da je u slučaju zagađenja moguće pristupiti privremenoj fitoremedijaciji, što znači dvogodišnje tretiranje zemljišta pre privođenja javnoj nameni, ili dugoročnu remedijaciju zemljišta kroz odabir zasada biljnih vrsta koje trajno i kontinuirano vrše fitoremedijaciju, pa se kroz projektovanje integrišu u sam dizajn rešenja. Sekretarijat je radio brojne projekte fitoremedijacije i ta dokumentacija je na raspolaganju. Jedan od takvih primera je studija zaštite Topčiderske reke, gde se u posebnim bazenim za prečišćavanje vode korišćenjem pumpi kana pokazala kao biljka koja ima najveći efekat fitoremedijacije. Dodatni primer je projekat plutajućih ostrva veličine 1x1m, primenjenih na jezeru Trešnja, sa posebnom specifikacijom biljnih vrsta. Projekat je u toku, koristi su već očigledne, a nakon kompletnog sprovođenja u trajanju od 3 godine moći će da se izmere konačni uticaji.
- **Nataša Šišaković** iz JKP „Zelenilo Beograd“ objasnila je da je za smanjenje zagađenja vazduha najefikasnije sredstvo zasad viskog zelenila, jer jedno stablo (10 godina staro) apsorbuje 22 kg

---

ugljen-dioksida godišnje, a proizvede dovoljno kiseonika za dve odrasle sobe. Istakla je da JKP „Zelenilo Beograd“ kontinuirano i sistematično radi na tome, jer je gusta, namenska i funkcionalna sadnja predstavlja prioritet za unapređenje stanja naše životne sredine.